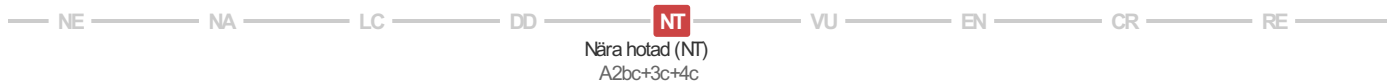

Alectoria sarmentosa

Garnlav

Klass: *Lecanoromycetes*, **Ordning:** *Lecanorales*, **Familj:** *Parmeliaceae*, **Släkte:** *Alectoria* (garnlavar), **Art:** *Alectoria sarmentosa* - garnlav (Ach.) Ach. **Synonymer:** *Lichen sarmentosus* Ach.

Kännetecken

Garnlav är en gulgrå, i gynnsamma fall meterlång busklav, med hängande ”trassligt” växtsätt som saknar distinkt fästpunkt vid underlaget. Garnlaven saknar central mærgsträng och har typiska, dikotoma (tvådelade) förgreningar. Den gulaktiga färgen beror på innehållet av usninsyra. Laven saknar isidier men i sällsynta fall förekommer runda soral. Apothecier är ganska vanliga. Ringlav *Evernia divaricata* liknar garnlav, men skiljs genom att ha uppsprucken bark och blottad mærg. Den mycket sällsynta trådbrosklaven *Ramalina thrausta* skiljs främst genom de klolikt böjda grenspetsarna vilka i regel bär små klotformiga soral. Trådbrosklaven är också avsevärt spädare. Skägglavar *Usnea* har en central, gummiartad mærgsträng. Två underarter av garnlav finns i Sverige, dels underarten ssp. *vexillifera* som växer på bergväggar eller marken och har plattade och gropiga huvudgrenar, dels underarten ssp. *sarmentosa* som växer på träd och har runda och släta huvudgrenar. Underarten ssp. *sarmentosa* är betydligt vanligare.

Utbredning och status

Garnlaven är fortfarande lokalt allmän i Norrland och norra Svealand medan den numera är ovanlig på sydsvenska höglandet och sällsynt i sydvästra Sverige (Artportalen 2016). I sydligaste Sveriges slättlandskap och på kalfjället saknas den (Artportalen 2016). Mycket tyder på att garnlaven minskar starkt i södra och mellersta Sverige och den minskar även i sitt nordliga utbredningsområde. I Danmark finns bara underarten ssp. *vexillifera* och den är rödlistad som Akut hotad CR (Wind & Pihl 2010). I Norge är arten rödlistad som Nära hotad NT (Timdal m.fl. 2015). I Finland är underarten ssp. *sarmentosa* rödlistad som Nära hotad NT medan underarten ssp. *vexillifera* är rödlistad som Kunskapsbrist DD (Jääskeläinen m.fl. 2010). Underarten ssp. *sarmentosa* hör hemma i den boreala och hemiboreala barrskogs zonen i Europa, Asien och Nordamerika medan underarten *vexillifera* förekommer i Europa, Afrika (Tanzania) och Nordamerika (Velmala & Myllys 2011).

Ekologi

Garnlaven är en utpräglad barrskogsart som ibland kan drapera träden i norrländska fuktiga och naturskogsartade granbestånd. Arten är en utmärkt signalart för denna typ av skog (Nitare 2000). Den förekommer också i talldominerade bestånd där den också, förutom i trädens grenverk, påträffas hängande över ojämnheter i tallbarken. Den förekommer lokalt rikligt och ymniga populationer finns i trögväxande, glesa bestånd eller skogsgläntor där luftfuktigheten är hög.

Hot

Orsaken till tillbakagången beror på främst på slutavverkningar av naturskogsartade skogar men möjligen också genom den ökande förtätningen av olika skogsmarker. Garnlaven anses vara svårspriidd vilket medför att laven är känslig för rationellt skogsbruk. Detta gäller framförallt i utkanterna av utbredningsområdet där populationerna är mindre individrika. Den anses också vara känslig för luftföroreningar.

Åtgärder

Bestånd med riklig förekomst av garnlav bör regelmässigt sparas. Genom att skydda skogsmiljöer med garnlav gynnas också flera andra sällsynta och rödlistade arter. I bestånd med garnlav är det också viktigt att motverka kraftig förtätning av skogsmiljön.

Övrigt

Utländska namn - NO: Gubbeskjegg, FI: Korpiluppo (ssp. *sarmentosa*) och Nauhaluppo (ssp. *vexillifera*).

Naturvård

Konventioner: Typisk art i 9010 Taiga (Alpin region (ALP) och Boreal region (BOR)), Typisk art i 9070 Trädklädd betesmark (Boreal region (BOR)), Skogsstyrelsens signalart

Litteratur

Artportalen. 2016. *Rapportsystem för växter, djur och svampar*. ArtDatabanken, SLU. [<http://www.artportalen.se>]. [uttag 2016-10-08]

Jääskeläinen, K., Pykälä, J., Rämä, H., Vitikainen, O., Haikonen, V., Högnabba, F., Lommi S. & Puolasmaa, A. 2010. Lichens. I: Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (red.). *The 2010 Red List of Finnish Species*. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki, sid. 278-310.

Nitare, J. 2000. *Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer*. Skogsstyrelsen, Jönköping.

Timdal, E. 2015. Lav ('Lichenes'). *Norsk rødliste for arter 2015*. Artsdatabanken [<http://www.artsdatabanken.no/Rodliste/Artsgruppene/Lav>]. [uttag 2016-10-11]

Velmala, S. & Myllys, L. 2011. *Alectoria*. *Nordic Lichen Flora* 4: 15-16. Stenungsund.

Wind, P. & Pihl, S. (red.) 2010. *Den danske rødliste*. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet [2004]-. redlist.dmu.dk [<http://redlist.dmu.dk/>] (opdateret april 2010). [uttag 2016-10-11]

Författare

Lars Arvidsson & Svante Hultengren